

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Jarosław Matras

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie **D.C.**,

uniewinnionego od czynu z art. 10 ust. 1 w zw. z art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz niektóre inne dni (tj. Dz. U. 2023, poz. 158),

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 19 grudnia 2023 r.,

w trybie art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść obwinionego, od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 20 czerwca 2023 r., sygn. akt IV Ka 584/23,

zmieniającego wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Wadowicach

z dnia 25 stycznia 2023 r., sygn. akt II W 287/22,

uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięć w przedmiocie odpowiedzialności obwinionego za czyn opisany w punkcie I części wstępnej wyroku Sądu I instancji i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

D.C. został obwiniony o popełnienie siedmiu wykroczeń, m.in. z art. 281 § 1 pkt 5 k.p., art. 283 § 1 k.p., art. 283 § 2 pkt 5 lit. c k.p., w tym wykroczenia z art. 10 ust. 1 w zw. z art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz niektóre inne dni (tj. Dz. U. 2023 r., poz. 158; dalej: ustawa o ograniczeniu handlu), tj. wykroczenia polegającego na tym, że w niedzielę 22 maja 2022 r. w Ł., działając jako pracodawca – właściciel Przedsiębiorstwa Handlowego [...], działając w imieniu ww. firmy, wbrew zakazowi handlu powierzył pracownikom: A.J. i M.R. (zatrudnionym na podstawie umowy o pracę) wykonywanie pracy w handlu w sklepie [...], mieszczącym się w miejscowości Ł. (czyn opisany w punkcie pierwszym części wstępnej wyroku).

Sąd Rejonowy w Wadowicach wyrokiem zaocznym z dnia 25 stycznia 2023 r., sygn. akt II W 287/22, uznał D.C. za winnego popełnienia wszystkich zarzucanych mu czynów, w tym opisanego wyżej wykroczenia z ustawy o ograniczeniu handlu, za co na mocy art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w zw. z art. 9 § 2 k.w. wymierzył obwinionemu karę grzywny w wysokości 10 000 złotych (pkt 1.). Wyrok zawierał również rozstrzygnięcie o kosztach procesu (pkt 2.).

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca obwinionego. Zaskarżył wyrok Sądu I instancji w całości i zarzucił:

„I. obrazę przepisów prawa materialnego:

a) art. 5 pkt 2 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 6 i 10 oraz art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz niektóre inne dni przez jego błędne zastosowanie i w konsekwencji przyjęcie (na podstawie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego), że zachowanie obwinionego zarzucone mu w treści wniosku o ukaranie wyczerpuje znamiona wykroczenia ujętego w tymże wniosku czym miał naruszyć zakaz handlu w niedziele przez powierzanie pracy pracownikom;

b) art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawa przedsiębiorców poprzez nieuwzględnienie ustawowej zasady przyjaznej interpretacji przepisów;

II. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę uznania obwinionego za winnego czynu poprzez dowolne ustalenie przedmiotu przeważającej działalności obwinionego w oparciu o zdjęcia fotograficzne części sklepów oraz oświadczenia oskarżyciela bez przeprowadzenia żadnych obiektywnych dowodów na tę okoliczność oraz pominięcie wniosku i wpisu do CEIDG oraz REGON potwierdzających, że przeważającym przedmiotem działalności spółki zarządzanej przez obwinioną jest sprzedaż z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych, oraz na błędnym przyjęciu, że obwiniony dokonał umyślnego zawarcia umowy zmierzając do obejścia przepisów ustawy, gdy z materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że działał on zgodnie z przepisami ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele oraz w niektóre inne dni szczególnie – art. 6 ust. 1 pkt 10 „w placówkach handlowych w zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku”. Skarżący wnioskował o „zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie obwinionego D.C. od zarzutu popełnienia przypisanego mu wykroczenia i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania przed Sądem I. instancji oraz według norm przepisanych za postępowanie przed Sądem odwoławczym, alternatywnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sądowi I. instancji”.

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 20 czerwca 2023 r., sygn. akt IV Ka 584/23, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił obwinionego od popełnienia wykroczenia z art. 10 ust. 1 w zw. z art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu i kosztami postępowania w tym zakresie obciążył Skarb Państwa (pkt I.1.); obniżył wymierzoną obwinionemu karę grzywny do kwoty 8000 złotych, przyjmując, że została ona orzeczona za wykroczenia z art. 281 § 1 pkt 5 k.p., z art. 283 § 1 k.p. (czterokrotnie) i z art. 283 § 2 pkt 5 lit c k.p. oraz powołał jako podstawę wymiaru kary art. 283 § 1 k.p. w zw. z art. 9 § 2 k.w. (pkt I.2.); uchylił orzeczenie o opłacie z punktu 2 wyroku Sądu I instancji (pkt I.3.). W pozostałym zakresie zaskarżony wyrok został utrzymany w mocy (pkt II).

Kasację od powyższego wyroku wnioskował Prokurator Generalny, na niekorzyść obwinionego, zaskarżając wyrok Sądu odwoławczego w części odnoszącej się do odpowiedzialności za czyn zarzucany obwinionemu D.C. w punkcie 1. części wstępnej wyroku Sądu I instancji i rozstrzygnięć z tym związanych, zawartych w

punkcie I. sentencji wyroku Sądu odwoławczego. Prokurator Generalny zarzucił: „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego i materialnego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.k.w. i art. 107 § 3 k.k.w. w zw. z art. 424 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 82 § 1 k.p.w. oraz art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz. U. 2021.936 t.j. z dnia 21 maja 2021 r.), polegające na wydaniu, w wyniku przeprowadzenia przez Sąd Okręgowy w Krakowie nieprawidłowej kontroli odwoławczej orzeczenia Sądu I instancji, w tym zwłaszcza zaniechania wnikliwego rozważenia, zawartego w apelacji obrońcy obwinionego, zarzutu obrazu przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz. U. 2021.936 t.j. z dnia 21 maja 2021 r.). wyroku reformatoryjnego w następstwie nieuzasadnionego przyjęcia przez Sąd *ad quem*, iż z zestawienia braku ustawowej definicji pojęcia zakładu prowadzącego działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki oraz wypoczynku i jednoczesnego wskazania przez ustawodawcę, czym jest placówka handlowa należy wywodzić, iż nie jest wykluczone, że jeden rodzaj działalności i podporządkowana jej infrastruktura może mieścić w ramach infrastruktury innej działalności i nie musi stanowić odrębnego, niezależnego do tego zakładu bytu, a zarazem do uznania wyjątku, o jakim stanowi przywołany przepis nie mają zastosowania jakiegokolwiek kryteria wielkościowe, powierzchniowe czy jakościowe, co skutkowało niesłusznym uniewinnieniem obwinionego od zarzutu popełnienia wykroczenia, polegającego na tym, że w niedzielę 22 maja 2022 r., wbrew zakazowi handlu powierzył on wykonywanie pracy pracownikom niewyspecjalizowanego sklepu [...], tj. czynu z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni, podczas gdy prawidłowa wykładnia przywołanych przepisów winna prowadzić do wniosku, że umieszczenie kilku książek na regale usytuowanym w sklepie spożywczo-przemysłowym, nie czyniło z tej placówki handlowej zakładu prowadzącego działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki oraz wypoczynku, a nadto z racji samodzielnego (autonomicznego) charakteru sklep ten, pomimo zawarcia przez obwinionego umowy w zakresie organizacji sieci czytelniczej, nie mógł zostać uznany za zwolniony z zakazu handlu, albowiem cyt. ustawa w dyspozycji art. 6 ust. 1 pkt 10

wymaga, aby placówka handlowa była usytuowana „w” zakładzie świadczącym określoną działalność, co w analizowanej sprawie nie miało miejsca, gdzie jednocześnie Sąd *ad quem* nie ustosunkował się w sposób należyty do takiego postąpienia i poprzestał jedynie na uznaniu, że skoro działalność handlowa oraz działalność polegająca na propagowaniu czytelnictwa zlokalizowane były w tym samym miejscu i funkcjonowały obok siebie, to ten pierwszy rodzaj aktywności obwinionego korzystał z ustawowego wyjątku od zakazu handlu w niedziele”. Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w. Ma rację Prokurator Generalny, że Sąd Okręgowy dokonując kontroli odwoławczej wyroku Sądu I instancji i wydając wyrok reformatoryjny, dopuścił się rażącego naruszenia prawa materialnego, a konkretnie art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu.

Należy zauważyć, że analogiczne sprawy były już przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 września 2023 r., III KK 155/23; z dnia 18 października 2023 r., III KK 57/23). Sąd Najwyższy w obecnym składzie aprobuje argumentację tam przedstawioną, zwłaszcza w sprawie III KK 155/23, i przyjmuje ją jako własną. Nie powielając całości wyводу należy podkreślić, że kluczowa w tej sprawie jest wykładnia art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu, w którym mowa jest o wyjątku od zakazu handlu w niedzielę, który nie obowiązuje „w placówkach handlowych w zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku”. Należy przypomnieć, że art. 10 ust. 1 ustawy o ograniczeniu handlu przewiduje odpowiedzialność wykroczeniową za czyn polegający na powierzaniu wykonywania pracy w handlu lub wykonywania czynności związanych z handlem pracownikowi lub zatrudnionemu wbrew zakazowi handlu oraz wykonywania czynności związanych z handlem w niedziele lub święta. Zakaz „handlu oraz wykonywania czynności związanych z

handlem”, a także „powierzania pracownikowi lub zatrudnionemu wykonywania pracy w handlu oraz wykonywania czynności związanych z handlem” w niedziele lub święta wynika z art. 5 ww. ustawy. Wyjątki od tego zakazu zostały enumeratywnie wymienione w art. 6 ustawy o ograniczeniu handlu, a w art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy wskazano, że taki wyjątek stanowi handel, wykonywanie czynności związanych z handlem, powierzanie pracownikowi lub zatrudnionemu wykonywania pracy w handlu oraz wykonywanie czynności związanych z handlem w placówkach handlowych w zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku.

Sąd I instancji uznał obwinionego za winnego popełnienia wykroczenia z art. 10 ust. 1 ustawy o ograniczeniu handlu przyjmując, że handel w niedzielę jest dopuszczalny w placówce handlowej, która mieści się w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury, a nie odwrotnie. Sąd Rejonowy powołał w tym przedmiocie przykłady takie jak sklepik na basenie czy w bibliotece. W ocenie Sądu I instancji sam fakt dostępności kilku książek nie czyni ze sklepu zakładu prowadzącego działalność w zakresie kultury (czytelni i biblioteki), a tym samym nie uzasadnia skorzystania z wyjątku od zakazu handlu w niedzielę. Z kolei Sąd odwoławczy przyjął, że niewielki rozmiar działalności w zakresie kultury nie może być utożsamiany z brakiem rzeczywiście prowadzonej tego rodzaju działalności. Skoro nie ma w ustawie definicji zakładu, to tym samym, zdaniem tego Sądu, jeden z rodzajów działalności może mieścić się w innym, a kryteria odwołujące się do rozmiaru lub ilości asortymentu nie mogą mieć znaczenia. W ocenie Sądu odwoławczego placówka, w której miał miejsce handel opisany we wniosku o ukaranie, spełniała zatem zarówno kryterium placówki handlowej (art. 3 pkt 1 ustawy o ograniczeniu handlu), jak i zakładu prowadzącego działalność w zakresie kultury. Skoro zarówno sklep spożywczy oraz biblioteka i czytelnia zlokalizowane były w jednym miejscu i ich funkcjonowanie krzyżowało się ze sobą, to nie można traktować ich w tradycyjnych kategoriach przestrzennych, wskazując, że jedna z działalności zawiera się w innej. Sąd odwoławczy wprost wskazuje, że w jego ocenie działalności te funkcjonują obok siebie i razem ze sobą.

Trafne jest stanowisko Sądu Najwyższego ze sprawy III KK 155/23, zgodnie z którym o zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty,

turystyki i wypoczynku można twierdzić wówczas, gdy zespół wyodrębnionych obiektów materialnych przedsiębiorstwa wiąże się z działalnością kulturalną, sportową, oświatową, turystyczną lub wypoczynkową. Mając to na uwadze należy uznać, że nie ma racji Sąd odwoławczy, iż prowadzenie działalności w zakresie kultury, polegające na umieszczeniu w tym przypadku sześciu książek w mało widocznym miejscu w sklepie spożywczo-przemysłowym, czyni z tej placówki handlowej „zakład prowadzący działalność w zakresie kultury”. Zgodnie z literalnym brzmieniem przepisu art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu, placówka handlowa ma się znajdować „w” takim zakładzie. Rację ma zatem skarżący, że zakład prowadzący działalność w zakresie kultury musi być jednostką główną, a placówka handlowa powinna się mieścić w ramach tego zakładu, a nie odwrotnie.

Powyższe znajduje oparcie w literaturze przedmiotu. Ł. Duśko i M. Szurman trafnie wskazują, że „prowadzona na terenie placówki handlowej działalność handlowa ma być funkcjonalnie podporządkowana zakładowi, w tym sensie, że celem prowadzenia placówki handlowej jest zwiększenie użyteczności oraz atrakcyjności zakładu. Zakład pozostaje tutaj jednostką nadrzędną, a działalność handlowa jest uboczna i subsydiarna. Po drugie, placówka handlowa z punktu widzenia przestrzennego znajdować ma się na terenie zakładu. Oba te warunki muszą być spełnione łącznie, by w sposób legalny przedsiębiorca mógł korzystać z wyłączenia z art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu” (zob. Ł. Duśko, M. Szurman, *Placówka handlowa w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku – wykładnia wyjątku od zakazu handlu w niedziele i święta*, *Palestra* 2022, nr 10, s. 65).

Sąd odwoławczy zatem błędnie oparł swoje rozstrzygnięcie na rozważaniach co do rozmiarów działalności w zakresie kultury, prowadzonej przez Przedsiębiorstwo Handlowe [...] w ramach sklepu [...] w miejscowości Ł. Nie ma znaczenia, że ustawa nie wprowadza żadnych kryteriów wielkościowych, powierzchniowych czy jakościowych działalności w zakresie kultury. W konsekwencji Sąd odwoławczy stanął na błędnym stanowisku, iż „nie wykluczono, że jeden z rodzajów działalności (i podporządkowana jej infrastruktura) musi (może) mieścić się w ramach (infrastruktury) innej działalności, wewnątrz niej, służyć jedynie zaspokajaniu potrzeb osób korzystających z zakładu, a nie stanowić odrębnego,

niezależnego od tego zakładu bytu. Takiej zależności z dosłownego brzmienia przepisu nie sposób wywodzić”. Sąd odwoławczy pominął w swoich rozważaniach kwestię tego, że „placówka handlowa” ma znajdować się „w zakładzie” o określonym profilu działalności. Przyjęcie tej perspektywy mogłoby doprowadzić Sąd II instancji do całkowicie odmiennych wniosków, które wciąż nie stanowiłyby rozszerzającej wykładni zakazu handlu w niedziele i święta.

Wypada jednocześnie zaznaczyć, że dla rozstrzygnięcia tej sprawy nie ma znaczenia kwestia rozumienia pojęcia „przeważającej działalności”, bowiem nie zostało ono ujęte w wyjątku z art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu. Problemem w tej sprawie nie było to, czy działalność handlowa była działalnością przeważającą, ale to, że działalność handlowa nie była prowadzona w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury (art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu).

Jednocześnie nie można zgodzić się z tym, że Sąd odwoławczy naruszył w sposób rażący przepisy prawa procesowego związane z rzetelnością kontroli odwoławczej (art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.k.w.) i jakością uzasadnienia wyroku (art. 107 § 3 k.k.w. w zw. z art. 424 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 82 § 1 k.p.w.). Sąd odwoławczy rozważył wszystkie zarzuty zawarte w apelacji obrońcy obwinionego. W uzasadnieniu odniesiono się do zarzutu obrazy prawa materialnego i zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych, związanych z przedmiotem działalności gospodarczej obwinionego, warunkującym możliwość pociągnięcia go do odpowiedzialności za zarzucany czyn, jak również do drugiego z zarzutów obrazy prawa materialnego, dotyczącego zasady przyjaznej dla przedsiębiorcy interpretacji przepisów. Jednocześnie uzasadnienie wyroku Sądu odwoławczego nie uchybia treści art. 107 § 3 k.p.w. i pozostałym wymienionym w zarzucie przepisom dotyczącym jakości uzasadnienia wyroku. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że niewielki rozmiar działalności kulturalnej nie przesądza o braku prowadzenia działalności w zakresie kultury, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu. Sąd odwoławczy podkreślił, że nie wprowadzono w tym zakresie jakichkolwiek kryteriów wielkościowych, powierzchniowych czy jakościowych, w związku z czym nie można tych okoliczności uznawać za relewantne.

Powyższe nie zmienia jednak faktu, że wyrok Sądu odwoławczego zapadł z rażącym naruszeniem prawa materialnego, o którym mowa powyżej, przesądzającym o zasadności kasacji.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w sentencji wyroku.

(TM)

[ms]